

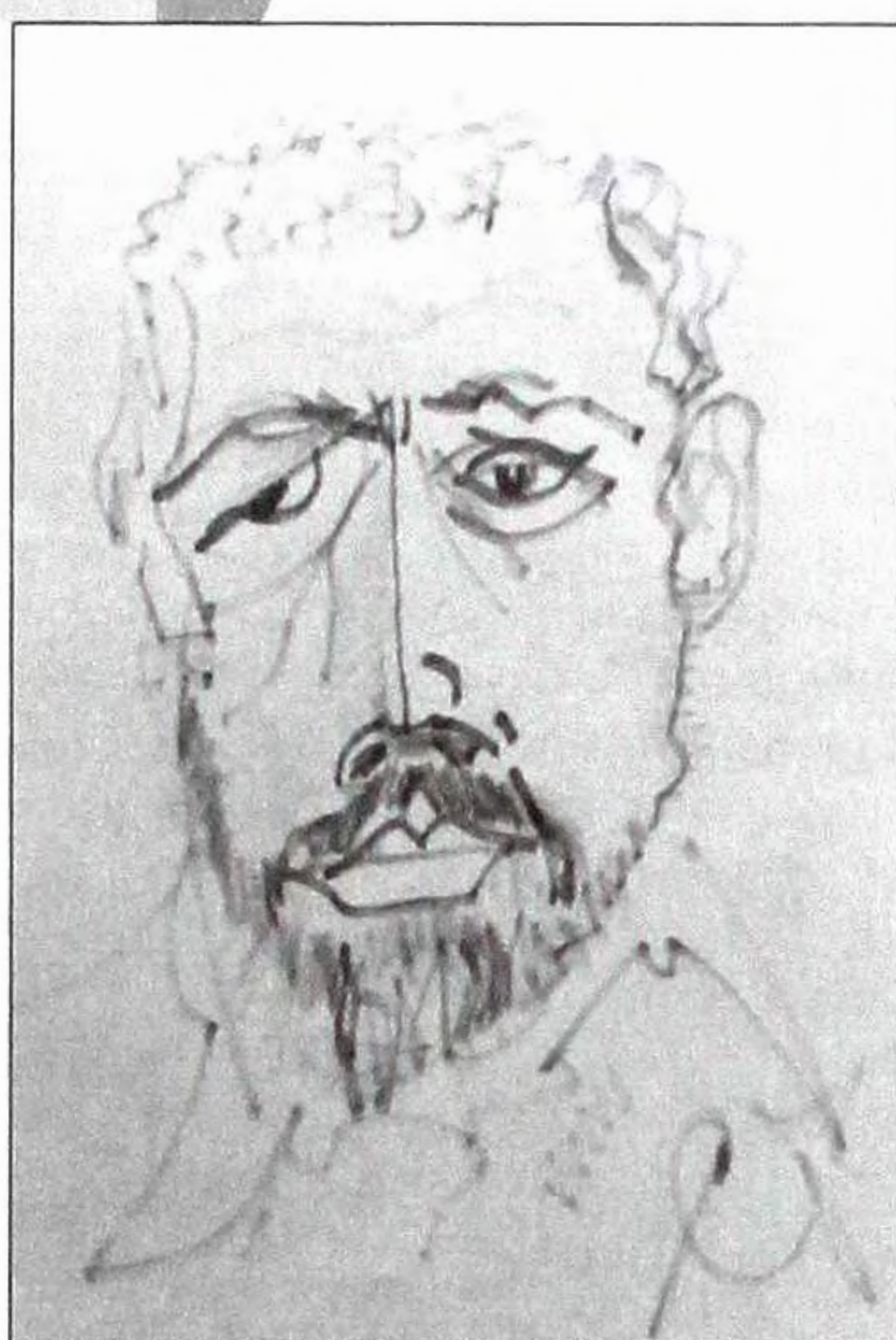
Юрій Новиков відомий як художник-графік та ілюстратор книг. Займається живописом, прикладною і станковою графікою, відеографікою. Закінчив Український поліграфічний інститут (1976), майстерню В.Валуєнка і Ф.Юр'єва. Багато років працював у дослідно-експериментальній редакції при Держкомвидав УРСР, оформивши за цей час близько 250 книг. Брав участь у більш як 20-ти міжнародних книжкових виставках. Серед його робіт — десять книжок, присвячених Чорнобиллю, ілюстрації до творів українських і зарубіжних класиків, а також оформлення книжок природничого, історичного спрямування тощо. У 1982 році здобутки художника було відзначено бронзовою медаллю на книжковій виставці «ІВА» у Лейпцигу та Державною премією імені Т.Г.Шевченка. У 1992 році — персональна виставка у Техасі, а також участь у виставці, присвяченій Сергію Параджанову.

НА ПЕРЕХРЕСТІ МУЗ

Найяскравіша зустріч

1992 року в Лодзі відбулася виставка, присвячена Сергію Параджанову, — як результат співробітництва українських і польських митців. Про цю акцію та про оригінальне знайомство з кінорежисером розповідає художник **Юрій Новиков**.

■ Юрій Новиков. Фото.

■ Юрій Новиков.
Сергій Параджанов. Київ, 1987.
Повторено для виставки 1990.

■ Сергій Параджанов.
Юрій Новиков.
Фломастер. Київ, 1987.

*Я вибрав
виделку
і НІЖ,
якими
їв Сергій*

Юрію, як ти познайомився з Параджановим?

Моє життя багате на несподіванки, але найяскравіша з них, я б сказав, доленосна — зустріч із Маєстро. Власне, назвати її несподіванкою навряд чи можна. Очевидно, тривале заочне знайомство акумулювало особливий інтерес до цієї людини. Отож і хотілося пізнати витворений в уяві образ у реальності.

Фільм «Тіні забутих предків» знімали тоді, коли я служив у війську. Коли я його вперше побачив, він мене просто вразив. Це було щось справжнє, яскраве за думкою і втіленням на екрані. Жива плоть і кров. Ясна річ, захотілося побачити чаклуна.

На початку 70-х я працював головним художником сувенірної фабрики у Києві, контактував з колегами із союзних республік, зокрема і з головним художником фірми «Солані» у Тбілісі Іраклієм Габашвілі. Він мав широке коло знайомств та й сам був оригінальною людиною. У перший же мій приїзд під час вечері у його приятеля Юрія Барабадзе

мова зайшла про Параджанова. Виявилося, що я сиджу за одним столом із його однокласниками. За цим же столом сидів свого часу і Андрій Тарковський. На стіні вітальні висіли дві роботи мого кумира та ще й на стіл вивалили купу фотокарток — виникла повна ілюзія його присутності. Так несподівано я потрапив до оточення Сергія. Здавалося, ось-ось зустрінуся з ним, але це сталося набагато пізніше, і не в Тбілісі, а в Києві.

Якось улітку 1987 року опівночі в моїй квартирі задзвонив телефон. Це був Юрій Барабадзе, який сказав, що вони з Параджановим приїхали до Києва і чекають мене на вокзалі. За десять хвилин я вже був там. У тьмяному світлі безлюдним пероном походжали двоє. Знайома хода Юрія — отже, сумнів геть. Поруч із ним — у піджаку, кепці, довгому кашне і жовтих напівсандалях — Параджанов. Познайомилися. Йдемо через центральний зал. І раптом Барабадзе каже: «Юрку, Сергій хоче пива». На тобі. Всі магазини зачинено. Та Юрій заспоко-

їв: «Сергію, зачекай. Зараз ми щось придумаємо». І ми пішли до чергового по вокзалу. Юрій сказав, що він супроводжує відомого італійського кінорежисера Фелліні і маестро дуже хоче українського пива. Нас запросили до кімнати чергового міліціонера. На столі вже стояло з десятків пляшок бурштинового напою. Прибиральниці у білих фартушках та хустинках, як і належить, вишикувалися для зустрічі поважного гостя, а очолив стіл усміхнений головний страж порядку. За приємною розмовою промайнула година. Ми розпрощалися як давні друзі.

Отже, знайомство відбулося. А що ж потім?

Кілька днів ми не розлучалися. Я вже не дивувався, що «Фелліні» говорить з грузинським акцентом і що все виходить ніби самохід. Звичайно, я зрозумів, з якою людиною звела мене доля, лише згодом. Тоді ж це був красивий сон. Прогулянки, обіди, розмови — суцільне театральне дійство. У ресторані, замість гаманця, маестро виймав чорні панчохи з грошима. Всі присутні залучалися у це дивовижне шоу. Офіціант просовував руку в панчохи і вибирав купюри.

Ми гуляли містом. Ці прогулянки з погляду здорового глузду були абсурдні: ми могли відміряти пішки багато кілометрів, а потім раптом взяти таксі і проїхати аж один квартал. Ми малювали один одного, ділилися думками, наносили візити. Якось завітали до старенької аристократки, милувалися чудовими віялами. Це був ірреальний світ. Все чудодійно видозмінювалося, втрачало своє звичне призначення. Параджанов перебував по той бік ustalених традицій, норм. Це була демонстрація свого бачення світу і запрошення глянути на все іншими очима.

Ти згадав, що ви малювали один одного. Цікаво, як це відбувалося?

Якось ми обідали в моїй майстерні. Раптом з'явилася ідея малювати один одного особистими речами — гребінцем, ключами. Наприклад, я вибрав виделку і ніж, якими їв Сергій. Таке сильне було його біополе. Для мене це стало уроками розкріпачення, відходу від буденщини, нав'язливих норм, яких іноді годі позбутися, радістю відкриття чогось досі небаченого. Мої майстер-класи тривали всього три дні, а продовжилися на все життя.

А після цього ви ще зустрічалися?

На превеликий жаль, та зустріч була перша й остання. Через кілька років якось вранці почув по радіо сумну звістку: Параджанова не стало. Вражений, не знаю за яким порухом я взяв полотно, пензлі. До обіду вже був готовий його перший посмертний портрет.

Відомо, що ти був одним із організаторів виставки творів Параджанова у Польщі. Розкажи про це.

Минув рік після смерті Сергія. Певно, силою провидіння я познайомився з Данутою Суховерською, головою корпорації польських теле- і радіожурналістів. Після візиту до мене в майстерню й огляду портретів геніального митця вона запропонувала мені взяти участь в організації виставки, присвя-

ченої Параджанову. Її організував Музей кінематографії у Лодзі. Через тиждень я отримав від голови музею Мечислава Кужлицького запрошення на нараду щодо визначення концепції й аранжування експозиції. Ще через тиждень я був у Лодзі. Рік пішов на підготовку. Я намалював ще кілька портретів.

Юрію, пам'ятаю, ти був у захваті від виставки. Мабуть і досі її пам'ятаєш?

Працівники музею зібрали величезну кількість матеріалів про Параджанова. Вони демонструвалися у трьох залах маєтку, що колись належав засновникові міста. У підвалі ми обладнали кімнату Каталікос, де кожен міг поставити свічку в пам'ять про видатного майстра. З неї гості потрапляли до зали «Тіней забутих предків», а звідти — до центральної зали. Там висіло величезне фото Тарковського з Параджановим, що сиділи за одним столом, який переходив у справжній накритий стіл. Шарманщик запрошував до Тбіліського та Вірменського залів. У Тбіліському залі була імітація квартири радянського в'язня Параджанова після обшуку КДБ. У кришталевому ліфті до третього поверху було виставлено колажі Сергія. Вони ж експонувалися й під дахом — ніби розчинялися у Космосі. Один з учасників виставки навіть сказав: «Нема окремої душі художника, є одна спільна душа, частиною якої ми є». Це точна ілюстрація параджанівського розуміння творчості. Знаменно також, що свято відкривалося у Великодню ніч і тривало до ранку. На виставці я познайомився із Завеном Саркісяном, директором Музею Параджанова в Єревані. З величезними труднощами йому вдалося привезти роботи майстра за день до відкриття. Згодом на музейному рафіку ми мандрували Польщею. Краків, Ченстохова, Варшава. Побували у Газди на його незабутньому горищі, де він пропонував оселитися Параджанову.

Я знаю, що портрет Параджанова у твоєму виконанні експонується у приватній колекції Бжезінських у Вашингтоні. Як він туди потрапив?

На відкритті урочистостей була Емілія Бжезінська. Її колекція скульптур демонструвалася неподалік, і вона запросила мене ознайомитись з нею. Тоді я й подарував портрет.

Якими іменами поповнився твій параджанівський ланцюжок знайомств?

В аеропорту я стояв у черзі на посадку, а попереду були Єжи та Валя Хофмани. Наші з Валентиною крісла були поруч. Знову сталося диво. Вечеряли ми в той день у її брата, відомого вченого-медика Ісака Трахтенберга, давнього приятеля... Параджанова. Коло замкнулося. У котрий раз. Маю тепер портрети Валентини, Єжи, Ісака. Один із них подарував Єжи Хофманові, коли той приїздив до Києва на презентацію свого фільму «Вогнем і мечем». Після цього були зустрічі з Богданом Ступкою. Я його змалював у образі Богдана Хмельницького.

Сподіваюсь, ниточка, яка почала прястися отого пам'ятного літнього ранку на київському вокзалі, не перерветься. Щастя тобі, Юрію.